

הריגת יתוש בשבת שיש חשש שיש בו West Nile Virus - שיעור 320

I. הריגת המזיקים בשבת

(א) **הממיתים - כל חיה ורמש שהם נושכים וממיתים** ודאי נהרגים בשבת אפילו אין רצין אחריו (שבת קכ"ח:) ושו"ע (ש"ט"ז - י) ועיין במ"ב (סקמ"ה) ואפילו בורחין מלפניו ואף שלא נראו צריך לחפש אחריהן (שער הציון ע"ג)

(ב) **אינם ממיתים אבל מזיקים כגון נחש ועקרב במקום שאינם ממיתים** אם רצין אחריו מותר להרגם ואם לאו אסור אבל מותר לדורסם לפי תומו ואפילו במתכוין אלא שמראה עצמו כאלו אינו מכוין (ש"ט"ז - י ומ"ב סקמ"ח)

(ג) **אינם ממיתים ואינם מזיקים אבל עוקצים** אבל לא יגרמו לכאבים מרובים כגון פרעוש (flea) אסור לצודו א"כ הוא על בשרו ועוקצו ואסור להרגו (שבת ק"ז:) ושו"ע (ש"ט"ז - ט) ובה"ל (ד"ה ולסור צסוף) והטעם משום דבהריגה כשצריך לגופה חייב לכך לא מקילין משום צרעא בעלמא אפילו כשאינו צריך לה משא"כ נחש מותר להרגו אם רודף אחריו משום הזיק הגוף ואין זה צרעא בעלמא וכ"ש אם אין עוקצים כגון נמלים אפילו דרך הילוכו אסור לדרסם

(ד) **מותר להורג כנה (lice)** דילפינן מלאכת שוחט מאילים מאדמים דפרים ורבים וכנים אינם פרים ורבים אמנם עיין בבה"ל (ד"ה להרגה צסופו) דלא נתמעט אלא כינה הנולדת מן הזיעה או הנתהוה מן הגללים ומן הפירות אחר שהבאישו מ"מ בהסרת הכנים מהראש אסור להשתמש במסרק או לסחוט את השערות ורק מותר לזרוק הלחלוחית להמית הכנים ואולי לקטן יש להקל (שכ"ח - י"ז)

II. גדרי וכללי ספק פיקוח נפש

(א) **כל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא** וכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא (סנהדרין ל"ז.)

(ב) **לא רק ודאי פיקוח נפש** דוחה כל המצות אלא גם ספק (יומא פ"ג - פ"ה ושו"ע שכ"ט - ז)

(ג) **גם אם יש ספק בעצם העובדה אם יחיה אח"כ מותר**

(ד) **ספק פיקוח נפש אינו סתם ספק השקול** אלא אפילו ספק ספקא וספק רחוק ואפילו שלושה ספיקות יחד

(ה) **אף שבפיקוח נפש אין הולכים אחר הרוב** בכל זאת כאשר הדיינים חלוקים ביניהם הולכים אחר רוב הדיינים (מנחת חינוך ע"ח - סק"ז)

(ו) **הרודף אחר חברו להורגו** אין הנרדף צריך לדקדק אם יכול להציל עצמו ע"י פגיעה באחד מאבריו אלא הוא רשאי להורגו משום שהוא בלול (שו"ת ריב"ש רל"ח)

(ז) **נזק של רבים מקילים** כגון כיבוי גחלת ברה"ר (של"ז - כ"ז) וה"ה קוץ או זכוכית ברה"ר (ש"ח - ו) והוא מלאכה שאינה צריכה לגופה משא"כ נזק דיחיד (בה"ל רע"ח)

(ח) **עיין בערוך השלחן** (ש"ט"ז - כ"ז) דאם ספק שהוא כלב שוטה אינו כשאר ספק אלא

ספק בהעיקר וגם אסור להרוג שממית (spider) ואף אם תפול לתוך המאכל ג"כ מי יימר שהוא מסוכנת וגם יכולים לכסות המאכל ואיסורו מן התורה ע"ש

ט) גם בזמנינו יש במקומות שיש חיות שיש בהם (rabies) והם בודאי מיעוט דמיעוטה ובשביל זה יכול להרגם בשבת וצ"ע (כמו squirrels)

III. אם היתוש בנידן דידן חשוב ספק פיקוח נפש שמותר להרגו

א) עיין בתשובות וכתבים של החזון איש (מ"ח) דהודעה לציבור למהר למקלט (בשנת ת"ש) נחשב להצלת נפשות אך ליזהר ממלאכה דאורייתא בכל מאי דאפשר כיון שאין כאן שאלת נפשות לפנינו ובדברים רחוקים הרבה אין דנים כפיקוח נפש ותלוי כפי מדת הבטחון מ"מ המחמיר או המיקל בענין זה אין מוחין בידם מ"מ אין יכול לטעון שצריך שיפתחו כל החנויות בשבת בטענת הפסד כל הפרנסה ויבוא לפקו"נ או להתיר חקירות לאותה מכה בשבת דיש לשקול אם הנידן לביטול השבת הוא כחילול השם ובחילול השם יש דין יהרג וא"י וגם זה צריך שיקול הדעת (מעשה בחזון איש אחר המלחמה וגם זה נחשב ביטול שבת ולא נדחה)

ב) יש מחלוקת אם מותר לחלל שבת על חולה גוי משום איבה בדאורייתא דגם בזה יש ספק סכנה לעתיד (ילקוט יוסף ש"ט - ח) ועיין במ"ב (פק"ל) ובאג"מ (ד - ע"ט)

ג) חם ביותר של 102° (fever) חשיב ספק סכנה ואין רשאי להחמיר אג"מ (ה - קכ"ט)

ד) רופאים שרוצים ללמוד חכמת הניתוח על ניוול המת ודאי לא דחינן שום איסור דא"כ כל מלאכת הרפואות מותר (שו"ת נודע ביהודה 3 - י"ד כ"י) שאם כן כל לימודי הרופאים ידחו שבת ועיין בשו"ת חת"ס (י"ד של"ז) דאם יש חולה לפנינו יש להתיר

ה) עיין בשו"ת רבי עקיבא איגר (ה - סימן ס) דאחד מאלף יגיע סכנה לא חשיב ספק סכנה וע"ש שהביא עוד ראייה משבת (מ"ה) כדאי ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק וכן כתב המג"א (ש"ט 2 - כ"ג) בענין שממית

ו) בודאי אינו מותר לכבות נרות שבת קודם שישן משום חשש שריפה שהוא בדרך כלל חשש רחוק מאוד

ז) ולענינו עיין בשש"כ (ל"3 - הטרה 3) דכל דבר שהעולם חוששים לו משום סכנה הרי הוא בגדר סכנה וכל דבר שהעולם נוהגים לעשות כן ולא לחוש אין זה בגדר סכנה (בשם רב ש.ז. אויערבך) ועוד יש אומרים דספק סכנה לכל הציבור נידון כספק גם אם הסכנה היא בסבירות נמוכה משא"כ לגבי יחיד (רב מ.מ. פרבשטיין אנציקלופדיה רפואות 398) ולכן להציל רבים ממיתה מותר לעבור גם על גילוי עריות אף שביחיד נפסק שייהרג ולא יעבור (שם 402)

ח) שמעתי דרב אלישיב פסק בנ"ד דאין צריך לפחד מהיתוש אמנם מי שיש בו פחד יותר טוב לצדו וכדיעבד מותר להרגו וכן שמעתי דרב פנחס שיינבערג פסק כעין זה אמנם שמעתי מרב מנשה קליין שאין להתיר בשום אופן שהחשש רחוק מאוד מאוד שזה רק פולוטיק ופרסום המידיערא (media) וסוף דבר דאין מצוה להרוג היתוש ומי שיש פחד מפניהם יותר טוב לצדדם ואולי יש להרגם ד"ע